

ho termínu určována jeho okolím.^a Ani u slova označujícího „slunce“ nelze //jeho hodnotu určit bezprostředně, pokud neuvažíme to, co je v jeho okolí; jsou totiž jazyky, v nichž nelze říci „sedět na slunci“.

Co jsme si řekli o slovu, platí o libovolném termínu jazyka, například o gramatických entitách. Takto se hodnota určitého francouzského plurálu nekryje s hodnotou určitého plurálu ve starém sanskrtu, i když je jejich význam většinou totožný. Samskrt má totiž místo dvou čísel tři (*mé oči, mé uši, mé paže, mé nohy* atd. tu jsou v duálu). Bylo by nepřesné připisovat plurálu v sanskrtu a ve francouzštině stejnou hodnotu, protože sanskrt nemůže užít plurál ve všech těch případech, ve kterých je ve francouzštině pravidlem; jeho hodnota tudíž závisí na tom, co je vně a kolem něj.

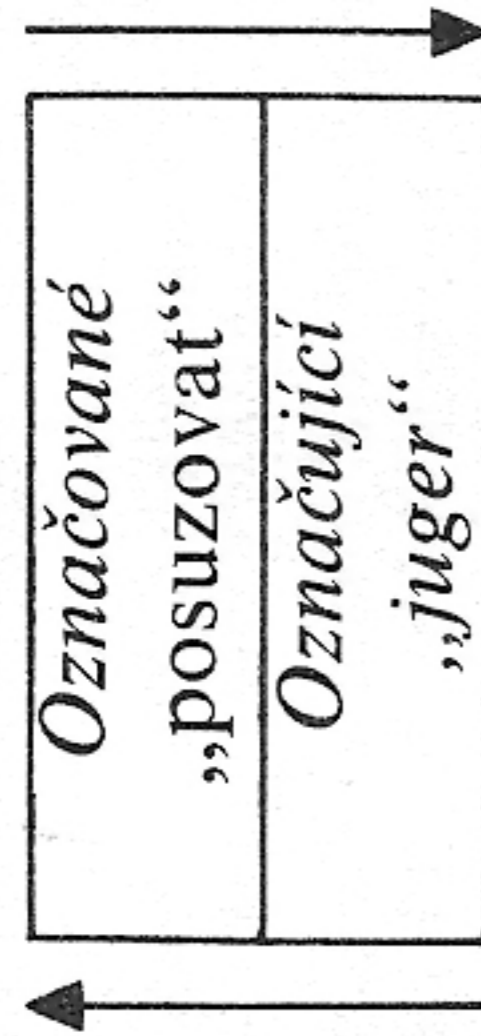
Kdyby slova měla reprezentovat především dané pojmy, měla by všechna, od jazyka k jazyku, co do smyslu přesné korespondence; tak tomu však není. Ve francouzštině se u slova *louer (une maison)* „pronajmout (si) (dům)“ nerozlišuje, zda jde o „pronajmutí si“ nebo o „pronajmutí někomu“, zatímco v němčině se užívají termíny *dva, mieten* „pronajmout si“ a *vermieten* „pronajmout někomu“; o přesnou korespondenci hodnoty tu tedy nejde. Německá slovesa *schätzen* „oceňovat“ a *urteilen* „posuzovat“ představují úhrn významů, které přibližně odpovídají významům francouzských slov *estimer* „oceňovat“ a *juger* „posuzovat“, avšak tato korespondence v mnoha ohledech neplatí.

Zvláště nápadné příklady nabízí flexe. Distinkce časů, jež se nám jeví tak důvěrně známá, je některým jazykům cizí. Hebrejščina nerozlišuje ani dočela základní rozdíl mezi časem minulým, přítomným a budoucím. V pragermánské není vlastní tvar k vyjádření futura a prohlásit, že se vyjadřuje pomocí prézentu, není správné, neboť hodnota prézentu není v germánské táž jako v jazycích, které vedle prézentu mají i futurum. Slovanské jazyky rozlišují pravidelně dva slovesné vidy: perfekktivum // reprezentuje děj v jeho celistvosti, jako bod a vně jakéhokoliv vývoje; imperfektivum děj ukaže v jeho průběhu a v linii časové. Francouzovi dělají tyto kategorie potíže, protože je jeho jazyk nezná; kdyby byly dány předem, bylo by tomu jinak. Místo *idejí* daných předem nacházíme však ve všech těchto případech *hodnoty* plynoucí ze systému. Řekneme-li, že odpovídají pojímům, vymezujeme tím, že tyto pojmy jsou jen čistě diferenční, že nejsou vymeze-

^a Pozn. překl. V poznámkách studentů se místo v textu uváděné *hodnoty* vyskytuje často výraz *smysl*. V této souvislosti jsou zajímavé poznámky obou editorů svéděcí o potížích s kolacionováním textů: „Myslím, že jsem tuto záhadu rozřešil: význam a *smysl* jsou synonymní a *jeho okolím* znamená příležitost, kontext, a ne vztahy, které hodnotu, jak by se zdálo, vytvářejí“ (A. Sechehaye) — „De Saussure vlastně význam nikdy nedefinoval“ (Ch. Bally). Poznámky byly vepsány do rukopisů při jejich edici (Engler 1883). Srov. poznámku De Maurovu 231.

ny pozitivně svým obsahem, ale negativně svými vztahy k ostatním termínům systému. [Jejich nejpřesnější charakteristikou je, že jsou tím, čím ostatní nejsou.]^a

A tak nám vyvstává skutečná interpretace znakového schématu.

pak znamená, že pojem „posuzovat“ je ve francouzštině spojený s akustickým obrazem *juger*; zkrátka symbolizuje se tu význam. Rozumí se však samo sebou, že tento pojem v sobě nic počátečního nemá, že je jen pouhou hodnotou, určenou svými vztahy k jiným podobným hodnotám, a že by bez nich význam neexistoval. Když prostě řeknu, že určité slovo něco znamená, a mám přitom na mysli asociaci akustického obrazu s pojmem, provádím tím operaci, jež může být do určité míry přesná a může dát určitou představu o skutečnosti. V žádném případě však tento jazykový fakt takto nevyjadřím co do jeho podstaty a rozsahu.²³²

§ 3. JAZYKOVÁ HODNOTA

NAZÍRANÁ Z HLEDISKA MATERIÁLNÍHO²³³

Je-li konceptuální část hodnoty vytvářena výlučně vztahy a rozdílly z hlediska ostatních termínů jazyka, lze totéž říct i o její materiální části. To, co je u slova důležité, není zvuk sám, ale fónické rozdíly umožňující toto slovo rozlišit od všech ostatních, protože právě rozdíly jsou nositeli významu.

Může to snad překvapovat, ale jak by mohl platit opak? Jelikož není žádný vokální obraz, který by tomu, co má říkat, odpovídal lépe než jiný, je zřejmé, dokonce i *a priori*, že žádný segment jazyka nebude moci v konečném pohledu být založen na něčem jiném než na neshodě s ostatním. *Arbitrární a diferenční* jsou dvě korelativní kvality.^b

^a Pozn. překl. Srov. Engler 1897.

^b Pozn. překl. Do vydání *Kursu* editoři nepřejali závažnou a velmi vyhraněnou pasáž z autorových vlastních poznámek: „Konečným zákonem řeči je to (pokud to tak můžeme říci), že v ní nikdy neexistuje nic, co by mohlo tkvít v *jedném* termínu (jako přímý důsledek toho, že jazykové symboly nemají vztah k tomu, co mají označovat), a tedy že *a* nemůže bez pomoci *b* označovat nic [...] a stejně tak i *b* bez pomoci *a*; (čili) že obojí tudíž platí jen skrze svůj (vzájemný *rozdl*, čí) že neplatí ani jediné, ani skrze svou libovolnou součást (mám tu na mysli „kofen“ atd.), jinak než stále ještě předivo vždy negativních rozdílů.“ (Engler 1903 N.)